

instructie voor de examinator

In deze instructie vindt u richtlijnen en aandachtspunten voor de geheimhouding, de voorbereiding, de afname en de herkansing van het cspe. De paragrafen 1 tot en met 6 bevatten algemene informatie, die ook van toepassing is op de profielvak-cspe's van andere vakken. Vakspecifieke informatie treft u aan in de overige paragrafen. De mededelingen over de cspe's van 2018 (Septembermededeling op www.examenblad.nl) bevatten nadere informatie over dit cspe.

Vanaf 2018 wordt gewerkt met twee versies: versie rood en versie blauw. Dit is nodig om vanaf het schooljaar 2022-2023 te kunnen werken met een opgavenbank. Deze instructie voor de examinator is aangepast aan het werken met twee profielvak-cspe's. In de brochure 'Werken met twee profielvak-cspe's' vindt u hierover meer informatie. In deze instructie wordt op enkele plaatsen verwezen naar deze brochure.

1 Versie rood en versie blauw

- 1 Vanaf 2018 wordt tijdens de afnameperiode bij de profielvak-cspe's gewerkt met twee versies: een versie rood en een versie blauw. De twee versies zijn als volgt van elkaar te onderscheiden:
  - De papieren examendocumenten hebben op de voorbladen een rode of blauwe balk met hierin aangegeven de vaknaam.
  - In de voettekst op iedere bladzijde is in de code door middel van de letter 'r' of 'b' de versiekleur aangegeven.
  - Voor de applicaties is er een afzonderlijke dvd voor de versies rood. Idem voor de versies blauw. Bovendien blijkt de versiekleur uit de bestandsnaam.
  - Voor Facet is in de benaming van de opdrachten (minitoetsen) en de packages de versiekleur eveneens opgenomen.
- 2 Van beide versies worden in separate enveloppen bij zending A twee grijze-vlekken-exemplaren en bijbehorende instructie voor de examinator toegestuurd.
- 3 Zie verder: 3 Voorbereiding cspe.
- 4 Uw examensecretaris is geïnformeerd over welke versie, rood dan wel blauw, bij de eerste afname moet worden ingezet. De versie, die niet ingezet mag worden bij de eerste afname, is de versie, die bij de herkansing ingezet moet worden.
- 5 De versies zijn wat opbouw en structuur betreft gelijkwaardig. Ze bevatten hetzelfde aantal onderdelen en binnen die onderdelen gelijksoortige opdrachten. Inhoudelijk verschillen de opdrachten van beide versies.
- 6 Voor de versies rood en blauw wordt een afzonderlijke N-term vastgesteld.

Zie voor meer informatie de brochure: 'Werken met twee profielvak-cspe's'

2 Geheimhouding cspe

- 1 Veel scholen hebben een protocol voor de afname van het cspe. In dit protocol staat dat de examinatoren tekenen voor de ontvangst van de examendocumenten van het cspe en verklaren alle zorgvuldigheid in acht te zullen nemen om te voorkomen dat de geheimhouding van de examendocumenten wordt geschonden. Op www.vo-raad.nl staat een goed voorbeeld van een protocol.
- 2 Alle examendocumenten (papier en digitaal) zijn geheim. Bewaar ze in een kluis op school. Neem ze niet mee naar huis. Voer de voorbereidingen van het examen uit in een ruimte waar geen leerlingen aanwezig zijn.
- 3 Reik examendocumenten aan het begin van iedere zitting uit aan de kandidaten en neem ze na iedere zitting in. Tenzij anders vermeld in de instructie voor de examinerator hebben kandidaten buiten de zittingen om geen inzage in de examendocumenten.
- 4 Houd het correctievoorschrift en de instructie voor de examinerator voor de kandidaten geheim.
- 5 Examendocumenten zijn in verband met de geheimhouding vanaf september openbaar. Voor de producten die door de kandidaten in het kader van het cspe gemaakt worden, geldt dat deze begin juli tentoongesteld of meegegeven mogen worden.
- 6 Eventuele foto- of filmopnamen van de afname mogen alleen gemaakt worden door bij de afname betrokken examenfunctionarissen die door de directeur zijn aangewezen. Kandidaten mogen alleen opnamen maken als dit onderdeel uitmaakt van een praktische opdracht. Eventuele gemaakte opnamen mogen in de afnameperiode niet toegankelijk gemaakt worden. Tot en met begin juli is publicatie van cspe-materiaal langs welke weg dan ook niet toegestaan.
- 7 Van de minitoetsen zijn zowel voor de versie rood als voor de versie blauw vier varianten in Facet beschikbaar. Voor de afname van opdrachten (vooral nog de minitoetsen), die via Facet worden afgenomen moet een afnameplanning worden gemaakt. Een afnameplanning is één dag geldig. Alle kandidaten die op dezelfde dag een minitoets maken, kunt u in dezelfde afnameplanning zetten. Voor kandidaten op een andere dag is een nieuwe afnameplanning nodig. Bij een afnameplanning geeft u aan hoeveel varianten gebruikt moeten worden. Als de kandidaten niet bij elkaar op het scherm kunnen kijken, kunt u met één variant volstaan. In de overige gevallen kiest u voor twee varianten. De varianten van de minitoetsen worden door Facet zelf toegewezen. Hierdoor wordt de geheimhouding gewaarborgd.
- 8 Voor de profielvak-cspe's is er een algemene instructiefilm voor de kandidaat. Deze is openbaar en is voor iedereen, dus ook voor de kandidaten, het hele jaar beschikbaar. Deze algemene instructiefilm is benaderbaar via de website van Cito pagina schriftelijke en praktische examens; button instructie profielvak-cspe's en via de Septembermededelingen 'Vakspecifieke mededelingen voor de profielvak-cspe's'. Bij elk profielvak is een link opgenomen in het blok: 'richtlijnen'.

- 9 Op de dvd met digitale bestanden bevindt zich ook de profielvak-specifieke instructiefilm voor de kandidaat. Deze film bevat informatie over de inhoud van het examen. De instructiefilm is zo gemaakt, dat voor elk onderdeel van het cspe een afzonderlijk filmpje beschikbaar is. De instructiefilm voor de kandidaat behandelt u als een examendocument (zie 2.2). De kandidaten mogen de instructiefilm op een passend moment bekijken, maar op zijn vroegst vijf werkdagen voor de aanvang van de afname van het cspe. De kandidaat mag bijvoorbeeld direct voorafgaand aan de start van de afname van een onderdeel het deelfilmpje over dat onderdeel bekijken. Meer inhoudelijke informatie verstrekken is niet toegestaan.
- 10 Naast de film is ook een papieren versie 'instructie voor de kandidaat' beschikbaar. Ook deze staat op de dvd. Mocht u hiervan in plaats van of naast de film gebruik willen maken, dan moet u deze zelf voor de kandidaten vermenigvuldigen. De schriftelijke versie heeft dezelfde status als de filmversie. U gaat hier mee om conform de richtlijnen aangegeven voor de instructiefilm.
- 11 Het is niet geoorloofd om opdrachten van het profielvak-cspe, noch van de versie rood, noch van de versie blauw van dit jaar van tevoren met de kandidaten te oefenen.

3 Voorbereiding cspe

- 1 Om zowel de eerste afname van de profielvak-cspe's als de herkansing te kunnen voorbereiden, ontvangt de school in februari in zending A zowel versie rood als versie blauw. Zending A bevat voor beide versies in tweevoud de opgavenboekjes per onderdeel inclusief alle papieren bijlagen en de instructie voor de examinerator. Het cspe bestaat dus uit een aantal onderdelen. Per onderdeel van het cspe, aangeduid met de letters A, B, C, D, ..., is er een afzonderlijk opgavenboekje. In deze examendocumenten is de informatie die **niet** nodig is voor de voorbereiding van het cspe met grijze vlekken bedekt.
- 2 Zending B van maart bevat van zowel de versie rood als de versie blauw de opgavenboekjes per onderdeel met bijbehorende papieren bijlagen. De aan de school toegewezen versie voor eerste afname is in kandidaat-aantallen geleverd. Van de versie die gebruikt moet worden voor de herkansing wordt een beperkt aantal exemplaren geleverd. Het is van groot belang dat u bij de eerste afname de juiste versie gebruikt. Met inachtneming van de geheimhouding mag u vijf werkdagen voorafgaand aan de start van de afname op uw school, de examendocumenten van zending B gebruiken om voorbereid te zijn op de afname van de u toegewezen versie (rood dan wel blauw) van het cspe. Bijvoorbeeld door zelf voorafgaand aan de afname deze versie van het cspe te maken.
- 3 De examendocumenten van zending B van de versie die bij de herkansing moet worden ingezet, blijven in de kluis tot vijf werkdagen voorafgaand aan de start van de afname van de herkansing (zie 2.2). Ter voorbereiding op de afname van de herkansing mag u vanaf dat moment de examendocumenten van zending B van de bij de herkansing in te zetten versie gebruiken.
- 4 Elk onderdeel bestaat uit meerdere opdrachten. U bepaalt per onderdeel, hoeveel kandidaten gelijktijdig geëxamineerd worden. Paragraaf 7 bevat aanbevelingen hiervoor.
- 5 Laat de opdrachten uitvoeren zoals ze in de examenopdrachten zijn gesteld. Het is niet toegestaan opdrachten aan te passen, te vervangen of over te slaan.

- 6 Zorg ervoor dat de school voldoet aan de eisen met betrekking tot veiligheid, hygiëne en milieu.
- 7 Controleer voor aanvang van het (onderdeel van) het cspe of per kandidaat alle benodigde materialen, grondstoffen, gereedschappen en/of hulpmiddelen aanwezig zijn.
- 8 Van elk onderdeel van het cspe is de richttijd aangegeven. In de Septembermededeling staat in 'de richtlijnen examentijd cspe' nadere informatie hierover (zie de Septembermededeling op www.examenblad.nl).
- 9 In een cspe komt tenminste een opdracht voor waarbij het werktempo beoordeeld wordt. Let erop dat u bij de werktempo-opdracht per kandidaat de tijd exact kunt bijhouden.
- 10 Cito heeft een helpdesk ingericht voor technische vragen over computergebruik in het cspe. Informatie over de bereikbaarheid van deze helpdesk kunt u vinden op <http://ictexamenhelpdesk.cito.nl>.
- 11 Technische vragen over de afname van de minitoetsen in Facet kunt u stellen bij de Facet helpdesk van DUO. Informatie over de bereikbaarheid van deze helpdesk kunt u vinden op <https://www.duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/examens-en-diplomas/facet/contact.jsp>.
- 12 Met (vakinhoudelijke) vragen of opmerkingen over het cspe kunt u terecht bij het Examenloket (examenloket@duo.nl - zie de Septembermededeling op www.examenblad.nl).

4 Afname cspe

- 1 Iedere kandidaat werkt individueel aan de opdrachten van het examen. Tenzij anders vermeld in de examendocumenten is overleg en samenwerking met anderen niet toegestaan.
- 2 De onderdelen A, B,C, D, ... kunnen in willekeurige volgorde worden afgenomen.
- 3 De opdrachten moeten binnen een onderdeel in de aangegeven volgorde gemaakt worden, tenzij in de Instructie voor de Examinator bij het vakspecifiek deel 'mededelingen per onderdeel' voor een opdracht is aangegeven, dat hiervan mag worden afgeweken.
- 4 Per onderdeel van het cspe zijn richttijden aangegeven. De richttijden gaan uit van een werktempo dat de kandidaat aan moet kunnen. Overschrijding van de richttijd en de reden hiervoor kunnen in het protocol vermeld worden (zie: de Septembermededeling op www.examenblad.nl).
- 5 Hulp aan kandidaten door een examiner of anderen tijdens het cspe is niet toegestaan, tenzij anders vermeld in het vakspecifieke deel van deze instructie of in het correctievoorschrift. Deel de kandidaten vooraf mee dat u hen tijdens het examen niet kunt helpen.
- 6 Het is niet toegestaan om bij de beoordeling af te wijken van het correctievoorschrift. De examiner en de tweede examiner stellen in onderling overleg de score voor het centraal examen vast. In het protocol staat dat de eerste en tweede examiner verklaren dat zij de beoordeling in overeenstemming met het correctievoorschrift hebben verricht
- 7 Stuur de Wolf-scores in van de eerste afname van de kandidaten, dus vóór een eventuele herkansing.

5 Herkansing cspe

- 1 Herkansing kan pas plaatsvinden nadat het gehele cspe is afgelegd en het resultaat ervan is vastgelegd.
- 2 Bij herkansing in hetzelfde examenjaar moet gebruik gemaakt worden van de herkansingsversie. Een kandidaat die bij de eerste afname versie rood heeft afgelegd, herkanst met onderdelen van de versie blauw en vice versa.
- 3 Een herkansing in hetzelfde jaar betekent dat de kandidaat een of meer onderdelen aangeduid met de hoofdletters A, B, C, D, ... van de herkansingsversie aflegt.
- 4 Een onderdeel wordt in z'n geheel herkanst.
- 5 Een kandidaat, die een jaar later herkanst, maakt bij de herkansing een versie van het gehele cspe van dat jaar.
- 6 BB- en KB-kandidaten kunnen het cspe herkansen en daarnaast mogen zij het centraal examen van één algemeen vak herkansen. GL-kandidaten mogen slechts één centraal examen herkansen, dat wil zeggen óf het cspe GL óf het centraal examen van één algemeen vak. Met de herkansing van het cspe GL kan derhalve pas gestart worden als de uitslag het eerste tijdvak van het vierde leerjaar is vastgesteld.
- 7 Als een minitoets deel uitmaakt van een onderdeel dat wordt herkanst, dan moet voor de kandidaat/kandidaten een nieuwe afnameplanning worden gemaakt. Hiervoor moet de minitoets van de herkansingsversie worden ingezet.
- 8 Alle scores van de opdrachten in de onderdelen die in de herkansing worden uitgevoerd, komen in de plaats van de scores die de kandidaat tijdens de eerste afname heeft behaald. Wat niet mag, is dat per opdracht de hoogste score wordt genomen. Van de onderdelen die niet worden herkanst, blijft de score staan. Voor de wijze waarop u de scores administratief kunt verwerken om het eindcijfer herkansing profielvak-cspe te kunnen vaststellen wordt verwezen naar de brochure 'Werken met twee profielvak-cspe's'.
- 9 Het kan voorkomen dat een kandidaat na een weinig succesvolle herkansing achteraf meedeelt dat hij liever andere onderdelen had willen herkansen. Het verdient daarom aanbeveling dat de school voorafgaand aan de herkansing de keuze van de te herkansen onderdelen in overleg met de kandidaat en diens ouders/wettelijke vertegenwoordigers vastlegt in een overeenkomst.

Voor aanvullende informatie zie de Septembermededeling op Examenblad.nl.

6 ICT-gebruik en dvd met bestanden

- 1 De digitale bestanden van beide versies die nodig zijn voor het cspe, worden in maart op dvd aan de secretaris van het eindexamen van uw school gezonden. Een handleiding voor het ICT-gebruik bij het cspe wordt tegelijkertijd met de digitale bestanden aan uw examensecretaris gestuurd. In de handleiding staan onderstaande aandachtspunten voor ICT-gebruik.
- 2 Overleg vooraf met de ICT-coördinator / systeembeheerder van uw school over de afname van de cspe-onderdelen waarbij de computer wordt gebruikt.
- 3 Houd per groep één reservecomputer beschikbaar, en bij grotere groepen, één reservecomputer per tien kandidaten. In de examenzaal dienen één of meer printers aanwezig te zijn.
- 4 Het is in het belang van de kandidaat dat de systeembeheerder de back-up-functionaliteiten zo instelt dat bij uitval van de computer zo weinig mogelijk examenwerk verloren gaat. Daarnaast wordt aanbevolen dat de examinerator / surveillant tijdens de afname op de hoogte is van de locatie van de back-up-bestanden.
- 5 De digitale bestanden voor de praktische opdrachten dienen voor de kandidaten beschikbaar gemaakt te worden op dvd's, USB-sticks of op een veilige plaats op de centrale server. De kandidaten moeten een duidelijke instructie krijgen waar de bestanden te vinden zijn en waar de eigen bestanden opgeslagen moeten worden. Bij gebruik van een USB-stick wordt de naam van de kandidaat en het kandidaatnummer op de stick aangegeven.
- 6 De opdracht is veelal zo geformuleerd dat de kandidaat het door hem bewerkte bestand opslaat onder een andere, eigen bestandsnaam. Dit maakt het mogelijk dat de kandidaat terugkeert naar het originele bestand, als er iets verkeerd mocht gaan.
- 7 Wanneer er meer zittingen zijn waarbij de computer gebruikt wordt, gebruikt de kandidaat bij elke zitting dezelfde USB-stick of dezelfde plaats van de centrale server. Aan het eind van elke zitting wordt de gebruikte USB-stick ingenomen. Laat de school de bestanden in een netwerkomgeving opslaan, dan zorgt men ervoor dat de toegang tot die bestanden buiten de examentijd geblokkeerd is.
- 8 In een volgende zitting mag de kandidaat geen veranderingen aanbrengen in examenbestanden die in een eerdere zitting zijn gemaakt. Na elke opdracht of examenonderdeel maakt de kandidaat tijdens het examen een afdruk op papier die wordt ingeleverd, tenzij anders wordt aangegeven. Deze afdruk is een-'beveiliging' tegen het later aanpassen van bestanden. Na afsluiting van het examenonderdeel worden afdrukken op papier niet meer in ontvangst genomen.
- 9 Voor de digitale minitoetsen moet Facet vooraf in overleg met de ICT-coördinator / systeembeheerder zijn geïnstalleerd en gecontroleerd.

7 Overzicht opdrachten

ONDERDEEL A		richttijd: 115 minuten	akg*
A1	praktijkopdracht		6
A2	praktijkopdracht	ICT-gebruik: mediaplayer	4
A3	praktijkopdracht		6
A4	praktijkopdracht	ICT-gebruik: mediaplayer	
A5	praktijkopdracht	ICT-gebruik: Internet Explorer (offline beschikbare website), Excel met bestand	
A6	praktijkopdracht	ICT-gebruik: Internet Explorer (offline beschikbare website)	
A7	minitoets	4 varianten	
ONDERDEEL B		richttijd: 115 minuten	
B1-2	praktijkopdrachten	ICT-gebruik: Excel met bestand	
B3	minitoets	4 varianten	
B4-7	praktijkopdrachten		6
B8	praktijkopdracht		
ONDERDEEL C		richttijd: 100 minuten	
C1-2	praktijkopdrachten	ICT-gebruik: Internet Explorer (offline beschikbare website)	
C3	praktijkopdracht	ICT-gebruik: Internet Explorer (offline beschikbare website), tekstverwerkingsprogramma	
C4	praktijkopdracht	ICT-gebruik: mediaplayer	
C5	praktijkopdracht	uitwerkbijlage C	6
C6	praktijkopdracht		6
ONDERDEEL D		richttijd: 100 minuten	
D1	minitoets	4 varianten	
D2	praktijkopdracht	ICT-gebruik: map met bestanden, tekstverwerkingsprogramma bijlage D	
D3	praktijkopdracht		
D4	praktijkopdracht		6
D5	praktijkopdracht	bijlage D	1
D6	praktijkopdracht		

* akg = aantal kandidaten gelijktijdig. Toetstechnisch advies over het aantal kandidaten dat bij deze praktijkopdracht gelijktijdig beoordeeld kan worden.

8 Vakspecifieke aanbevelingen met betrekking tot de organisatie

Algemene aanbevelingen

Indeling examen

De kandidaat krijgt per onderdeel een opgavenboekje met soms een bijlage. Op het voorblad van de opgavenboekjes staan de tijdsduur, het aantal opdrachten en het aantal te behalen punten voor dat onderdeel.

Planning afname

De verschillende examenonderdelen mogen in willekeurige volgorde worden afgenomen. De opdrachten binnen een onderdeel dienen in de aangegeven volgorde te worden afgenomen.

Aangeraden wordt om het examen verspreid over meerdere dagen af te nemen.

Bij het plannen van de examenafnames is het noodzakelijk extra tijd in te plannen voor het voorbereiden, opruimen, schoonmaken en in originele staat terugbrengen van de examenruimtes. Deze werkzaamheden vallen niet binnen de richtijden per onderdeel.

Vorbereiding

U bereidt alle opdrachten zorgvuldig voor en zorgt ervoor dat de uitgangssituatie bij de opdrachten voor alle kandidaten gelijk is.

ICT

Bij dit examen horen de volgende bestanden:

algemene_instructie.mp4	algemene instructie voor de kandidaat
vb_instructiefilm_GRN_bb.mp4	instructie voor de kandidaat
vb_instructie_kandidaat_bb.pdf	instructie voor de kandidaat

bestand	opdracht
vb_onderzoek_bb.mp4	A2
vb_automatisering_bb.mp4	A4
vb_start_varkensbedrijf_bb.htm en map varkensbedrijf	A5, A6
vb_kraamafdeling_bb.xlsm	A5
vb_voorraadadministratie_bb.xlsm	B1, B2
vb_start_konijnenrassen_bb.htm en map konijnenrassen	C1-3
vb_konijn_bb.mp4	C4
map vb_kortingsbon_bb	D2, D5

bestand voor examinerator	opdracht
vb_taat_bb.pdf	D4

Controleer voor aanvang van het examen of de digitale bestanden werken.

Internet Explorer (offline beschikbare website)

Op de dvd staan het bestand vb_start_varkensbedrijf_bb.htm en de map varkensbedrijf. De bestanden in de map en onderliggende mappen zijn een website over een varkensbedrijf.

Kopieer het bestand vb_start_varkensbedrijf_bb.htm samen met de map varkensbedrijf naar een map op de harde schijf of het netwerk.

Voor het goed functioneren van de website kan het noodzakelijk zijn actieve inhoud toe te staan en de eventuele pop-up-blokkering op te heffen. In de Handleiding Applicaties die op de dvd met digitale bestanden te vinden is, staat beschreven hoe u dit kunt (laten) doen.

Bovenstaande instructie geldt ook voor het bestand vb_start_konijnenrassen_bb.htm en de map konijnenrassen.

Macrobeveiliging

Veel Word- en Excel-bestanden voor de praktische opdrachten bevatten macro's.

In zowel Word als Excel moeten daarom alle macro's worden ingeschakeld.

In de Handleiding Applicaties die op de dvd met digitale bestanden te vinden is, staat beschreven hoe u dit kunt (laten) doen.

Aanbevelingen per opdracht

Zie paragraaf 9 voor een overzicht van alle benodigdheden.

Onderdeel A

Opdracht A1

- De kandidaat kiest zelf het juiste teeltmedium uit drie opties: cocopeat/kokosgrond, zand en potgrond. Deze staan in grote zakken of bakken klaar, zonder etiket.
- Omdat komkommerzaad relatief duur kan zijn, kunnen ook augurkenzaden, meloenzaden of zonnebloempitten gebruikt worden.
- In paragraaf 9 staat de aanbevolen afmeting van de zaaibak. Als de kandidaat een grotere bak krijgt, verhoogt u ook het aantal zaden naar verhouding.
- Een liniaal/meetlat staat niet vermeld bij de benodigdheden voor de kandidaat, omdat het niet noodzakelijk is dat de kandidaat dit gebruikt bij de opdracht. Indien hij een liniaal/meetlat wil gebruiken, dient deze voorhanden te zijn.

Opdracht A2

- Voorafgaand aan het onderzoek bekijkt de kandidaat een digitale animatie. De kandidaat mag de animatie meerdere malen bekijken en mag eventueel aantekeningen maken. De organisatie van het bekijken van de animatie is afhankelijk van de mogelijkheden van de school. Enkele opties zijn:
  - voor laptops en koptelefoons in de praktijkruimte zorgen, zodat de kandidaten na het bekijken van de animatie direct met de uitvoering kunnen beginnen
  - alle kandidaten die de opdracht tegelijkertijd uitvoeren de animatie voorafgaand samen op een groot scherm/digibord laten bekijken
  - de kandidaten de animatie in een computerruimte laten bekijken
- Op/bij de zakken met teeltmedia geeft u duidelijk aan wat er in de zakken zit.
- Bij voorkeur gebruikt de kandidaat brekerzand, omdat dit grof is en de onderzoeksresultaten dan meer verschillen zullen tonen.
- Het is van belang dat u het onderzoek voorafgaand aan de afname ook uitvoert met de teeltmedia die de kandidaat gebruikt, zodat u deze gegevens kunt gebruiken bij de beoordeling.
- Er is een goed zichtbare klok aanwezig, zodat de kandidaat de wachttijd in de gaten kan houden.
- U zorgt dat er enkele losse potjes/bakjes aanwezig zijn, zodat de kandidaat deze indien gewenst kan gebruiken bij het maken van de gemengde grond. U mag de kandidaat niet wijzen op het gebruiken van deze materialen.

Opdracht A3

- De kandidaat pot komkommerplanten op. Het is nodig dat de gebruikte komkommerplanten tussen 8 en 10 cm hoog zijn en in een zaaikist of -bak staan. Het duurt na zaaien **2 tot 3 weken** voordat de komkommerplanten deze grootte hebben, mits deze voldoende water hebben gehad. In een verwarmde kas groeien de planten het snelst.
- U geeft aan waar de kandidaat de planten moet wegzetten.

Onderdeel B

Algemeen

- Elke kandidaat heeft een werkplek met materialen zoals genoemd in de standaardkeukenuitrusting (zie standaardkeukenuitrusting in paragraaf 9 van deze instructie).
- De materialen van de standaardkeukenuitrusting die nodig zijn, staan niet steeds vermeld in het opgavenboekje, maar moeten wel tijdens de afname in het lokaal aanwezig zijn.
- Voor dit examen zijn **niet alle** materialen uit de standaardkeukenuitrusting nodig.
- Sommige materialen staan in meervoud: de benodigde aantallen beoordeelt u zelf.
- De kandidaat heeft voor het coderen van halffabricaten en eindproducten codeermateriaal nodig. Dit codeermateriaal hoort bij de standaardkeukenuitrusting.
- Weegschalen en diverse meters kunnen gezamenlijk gebruikt worden. De kandidaat dient te weten hoe dit materiaal gebruikt moet worden en wordt op het juist gebruiken ervan beoordeeld.
- Materialen en grondstoffen moeten voor de kandidaat voorhanden zijn, maar de kandidaat verzamelt deze zelf voor elke praktische opdracht. Zo nodig geeft u aan waar deze staan. De kandidaat meet/weegt de grondstoffen zelf af, tenzij anders vermeld.

Opdracht B4, B5 en B6

- De kandidaat verpakt de bereide producten in ronde plastic bakjes: Depa Cup met deksel, PP, 250 ml transparant en Depa Cup met deksel, PP, 125 ml, transparant. Deze bakjes zijn bij diverse online winkels en/of de winkel Jumbo (online) verkrijgbaar.

Opdracht B4

- Er staan voldoende ongeschilde aardappelen en winterwortelen klaar.
- Een stoommandje/stoom(pan)inzet is bij diverse (online) winkels (o.a. Ikea) verkrijgbaar.
- Indien de kandidaat geen eetlepel hutspot apart houdt voor de organoleptische keuring, wijst u de kandidaat hierop.

Opdracht B5

- U haalt voordat de kandidaat aan de opdracht begint, de passe-vite uit elkaar zodat de kandidaat die zelf in elkaar moet zetten.

Opdracht B6

- De kandidaat maakt zelf een aardbeiensaus door aardbeien door een zeef te prakken. Hiervoor worden ontdooide diepvriesaardbeien gebruikt.

Opdracht B7

- Voor de keuring is kant-en-klare babyvoeding 'wortel, kip, aardappel' nodig.
- U zorgt ervoor dat de eetlepel zelfbereide hutspot en de babyvoeding voor de keuring warm zijn.

Onderdeel C

Opdracht C2

- De kandidaat bepaalt de afmeting van het binnenhok. Als een kandidaat vergrote examendocumenten gebruikt (bijvoorbeeld in verband met dyslexie), dient hij bij het meten van het binnenhok wel het originele opgavenboekje te gebruiken.

Opdracht C5

- U bepaalt voor elke kandidaat bij welke konijnen hij de gezondheid moet controleren. Alle konijnenrassen kunnen worden ingezet.
- U controleert kort voor de afname bij elk konijn zelf de gezondheid en vult een kopie van het formulier in de uitwerkbijlage in. Hiermee kunt u de uitkomsten/antwoorden van de kandidaat vergelijken.
- Op de formulieren in de uitwerkbijlage is ruimte om een omschrijving van het konijn te geven. U geeft aan wat de kandidaat daar kan invullen. Dit kan bijvoorbeeld de kleur, het ras, het nummer/de naam van het konijn, of het nummer van het hok zijn. Deze omschrijving kan u helpen bij de beoordeling van de kandidaat. De omschrijving wordt niet beoordeeld in het correctievoorschrift.

Opdracht C6

- U zet voor elke kandidaat een stukje grond van 1,50 m x 1,50 m uit. De grond is vochtig, losgemaakt en geëgaliseerd.
- Elke kandidaat moet de beschikking hebben over een hoogstam-boom met een stamhoogte tussen 120 en 180 cm. De totale hoogte is 190 - 250 cm en de stamomvang is 8 - 12 cm. De boom heeft een kale wortel, afmeting $\pm \text{Ø}40$ cm. Eventueel kunnen containerplanten of bomen met kluit ook gebruikt worden, mits deze gespoeld zijn.
- De rooidiepte moet duidelijk zichtbaar zijn voor de kandidaat.
- Bij boomkwekerijen kan gevraagd worden naar B-keus of afgekeurd plantmateriaal.
- Afmeting boompalen: $\text{Ø}6 - 8$ cm, lengte 180 - 200 cm.
- Bij deze opdracht wordt het werktempo van de kandidaat beoordeeld. U houdt de benodigde tijd bij. De tijd gaat in wanneer de kandidaat klaar is met het lezen van de opdracht, bij het uitgezette stukje grond staat en klaar is om te beginnen. De tijd stopt wanneer de grond na het planten is afgewerkt. Het opruimen valt niet binnen de beoordeling van het werktempo.
- Het is belangrijk dat alle gereedschappen en materialen klaarliggen voor elke kandidaat. Ook moet de kandidaat zelf de tijd bij kunnen houden, bijvoorbeeld op een klok of stopwatch.

Onderdeel D

Opdracht D4

- In paragraaf 9 staat een suggestie voor de te gebruiken materialen. Wanneer materialen niet te verkrijgen zijn, schaft u vergelijkbare alternatieven aan. Een alternatief voor de rabarberstelen zijn Cornus-takken of appelblad. Bij aanvang van onderdeel D staan de stelen, snijbloemen en bladmaterialen per kandidaat klaar in een emmer. Wanneer er een alternatief voor de rabarberstelen is, zegt u dit tegen de kandidaten. Voor het bevestigen van de stelen mag de kandidaat spelden of een elastiekje als hulpmiddel gebruiken.
- Op de dvd met digitale bestanden staat het bestand vb_tartaar_bb.pdf. U maakt een afdruk in kleur en bewaart deze in een doorzichtig mapje. De kandidaat mag voorafgaand aan de opdracht de kleurenfoto bekijken, zodat hij kan zien wat de bedoeling van de opdracht is.

Opdracht D5

De kandidaat voert een gesprek met een bezoeker van de beurs.

- Voor het gesprek is een ingerichte verkoopstand (of tafel) nodig. Zie paragraaf 9 voor de benodigdheden.
- De kandidaat krijgt 5 minuten de tijd om het gesprek voor te bereiden. Tijdens het voorbereiden schenkt de kandidaat een glaasje rabarberlimonade in en mag hij de bijlage bekijken. Tijdens het gesprek mag de kandidaat de bijlage niet gebruiken.
- Voor een objectieve beoordeling is het nodig dat de rol van bezoeker gespeeld wordt door een collega of vrijwilliger en niet door u of een medekandidaat.
- Eventueel kunt u het rollenspel beoordelen na overleg met de rollenspeler.
- Wanneer de kandidaat bij opdracht 2 een fout heeft gemaakt bij het berekenen van de prijs van een fles siroop met korting, dan kan het genoemde bedrag afwijken van € 3,15. U rekent door met het bedrag dat op de kortingsbon van de kandidaat staat.

Instructie voor de rollenspeler

U loopt als bezoeker op de beurs met de kortingsbon van de kandidaat in uw hand.

In het algemeen bent u afwachtend en laat u het initiatief bij de kandidaat. U loopt langs de stand en u zegt niets, maar kijkt eerst rond (ongeveer 10 seconden), zodat de kandidaat de gelegenheid heeft u als eerste te groeten en u een glaasje limonade aan te bieden. Het glaasje limonade neemt u aan, u proeft ervan en zegt dat het heerlijk is. Als de kandidaat dit niet uit zichzelf aanbiedt, vraagt u uiteindelijk zelf naar een glaasje limonade. U zegt bijvoorbeeld: Mag ik een glaasje rabarberlimonade proeven?

Vervolgens wacht u af of de kandidaat u een fles siroop probeert te verkopen. Als dit zo is, reageert u positief. Als de kandidaat dit niet doet, vraagt u zelf om een fles siroop. U geeft aan dat de fles siroop een cadeautje is en dat u hem graag ingepakt wilt meenemen. De fles moet ingepakt worden in cellofaan en voorzien zijn van krullint. Mocht de kandidaat tijdens het inpakken van de fles siroop een praatje maken, dan praat u mee. Maakt de kandidaat geen praatje, dan doet u dit ook niet. Na het inpakken overhandigt u de kortingsbon en rekent u af.

9 Materialen, gereedschappen en hulpmiddelen

Algemeen

Voor eventuele ICT-benodigdheden zie paragraaf 8.

Overzicht per onderdeel

De kandidaat mag bij alle opdrachten kladpapier gebruiken.

Onderdeel A

Opdracht A1

algemeen:

- water
- grote verpakking/bak potgrond (geen zaai- of stekgrond)
- grote verpakking/bak zand
- grote verpakking/bak cocopeat/kokosgrond
- enkele gieters met broes
- liniaal/meetlat

per kandidaat:

- zaaibak, ± 20 x 15 cm
- zakje/bakje komkommerzaad, 15 zaden (bij gebruik zaaibak ± 20 x 15 cm)
- zeef
- steeketiket

Opdracht A2

algemeen:

- water
- grote verpakking/bak grof zand/brekerzand
- grote verpakking/bak potgrond
- enkele losse potjes/bakjes
- klok/stopwatch

per kandidaat:

- 3 potten, ± Ø10,5 cm
- 3 filterpapiertjes
- 3 bekersglazen, waarop de gebruikte potten goed kunnen blijven staan (zie afbeelding opdracht A2)
- grammenweegschaal
- maatbeker, minimaal 500 ml
- maatcilinder, minimaal 200 ml
- eventueel koptelefoon

Opdracht A3

algemeen:

- water
- grote verpakking/bak potgrond
- enkele gieters met broes

per kandidaat:

- 3 komkommerplanten, 8 - 10 cm hoog, in zaaibak/-kist
- 3 biologisch afbreekbare potten ± Ø8 - 10 cm, bijvoorbeeld turf-potten
- steeketiket

Opdracht A4, A5, A6

– koptelefoon per kandidaat

Onderdeel B

standaardkeukenuitrusting

keuken en apparatuur	pannen en snijplanken
kooktoestel	koekenpannen/bakpannen
oven met ovenplaten	kookpannen
wasbak met kraan	steelpanzen
werktafel/aanrechtblad	(kleuren) snijplanken
bestek en servies	textiel en schoonmaakmateriaal
bekers	pannenlappen/ovenwanten
borden	theedoeken
deegkrabber	handdoeken
deegroller	werkdoek/vaatdoek
garde	schort
(meng)kommen/schaaltjes	afwasteil en afwasborstel/spons
lepels	afdruipek
messen	emmers
schilmesje	reinigingsmiddelen
schuimspaan	desinfectiemiddelen
theelepels	bezem
vorken	stoffer en blik
overige materialen	
afdek- en verpakkingsmateriaal (o.a. aluminiumfolie, huishoudfolie)	passe-vite (roerzeef)
	pH-meter/pH-papier
bakpapier	raspen
keukenpapier	zeven
codeermateriaal (etiketten, pen/stift)	refractometer
grammenweegschaal	thermometer
invetkwastje	trechters
maatbekers 0,5 l en 1 l	vergiet
maatcilinders 250 ml en 100 ml	weegschaal

Opdracht B4

algemeen:

- water

per kandidaat:

- stoommandje/stoom(pan)inzet
- Depa Cup met deksel (inhoud 250 ml)
- ongeveer 60 g winterwortel (niet schoongemaakt)
- ongeveer 50 g aardappel (ongeschild)
- 25 g kipfilet
- 20 g ui
- 10 g kruidenroomkaas
- 5 ml halfvolle melk
- 3 ml zonnebloemolie
- 2 g verse knoflook

Opdracht B5

algemeen:

- water

per kandidaat:

- Depa Cup met deksel (inhoud 125 ml)
- 150 g peer met schil

Opdracht B6

per kandidaat:

- Depa Cup met deksel (inhoud 125 ml)
- 50 g halfvolle yoghurt
- 50 g vanillevla
- 50 g ontdooide diepvriesaardbeien

Opdracht B7

algemeen:

- potje met etiket kant-en-klare babyvoeding 'wortel, kip, aardappel'

per kandidaat:

- eetlepel zelfbereide hutspot
- eetlepel kant-en-klare babyvoeding 'wortel, kip, aardappel'
- servet
- glas water

Onderdeel C

Opdracht C4

- koptelefoon per kandidaat

Opdracht C5

per kandidaat:

- twee konijnen
- (rubberen) matje

Opdracht C6

algemeen:

- klok/stopwatch

per kandidaat:

- boom hoogstam, stamomvang 8 - 12 cm, stamhoogte 120 - 180 cm, totale hoogte 190 - 250 cm, kale wortel Ø40 cm
- 2 boompalen, Ø6 - 8 cm, lengte 180 - 200 cm
- meetlint
- spade/steekschop
- grondboor
- sleg/rubberen hamer
- boomband
- boomspijkers
- hamer
- gieter met broes
- hark

Onderdeel D

Opdracht D4

algemeen:

- hulpmiddelen (elastiekjes, spelden, raffia, bloemendraad, prikkers, kleefstof e.d.) per kandidaat:
- gereedschap (schaar, mesje, draadtang en snoeischaar)
- de volgende materialen:

aantal		materiaal	bijzonderheden
10	stelen	rabarber	rood
7	stuks	rozen	rood, kort
2	stuks	chrysanten	rood, tros, vertakt
2	takken	hertshooi	met rode bes
1	tak	asparagus	umbellatus
2	tak	eucalyptus	vertakt, kleinbladig
1	stuks	taartvorm steekschuim	Ø14 cm
1	stuks	schaal	± Ø20 cm

Opdracht D5

algemeen:

- een portemonnee met een bankbiljet van € 20,00
- ingerichte verkoopstand
- een kan met aangemaakte (rabarber)limonade
- (plastic) glazen
- enkele volle en geprijsde (€ 4,50) flessen met (rabarber)siroop
- de afgedrukte kortingsbon van de kandidaat
- een rol cellofaan
- een rol krullint
- schaar
- nietapparaat
- plakband
- kassalade of geldkistje met diverse munten en bankbiljetten (ruim meer dan nodig is om het wisselgeld terug te geven)
- eventueel aanvullende producten uit het assortiment van een landwinkel (flesjes sap, vers fruit, honing, pakken meel e.d.)